

DEZVOLTAREA COMPONENTELOR COGNITIVĂ, COMPORTAMENTALĂ
ȘI MORALĂ ALE INTELIGENȚEI SOCIALE LA ȘCOLARUL MICTHE DEVELOPMENT OF COGNITIVE, BEHAVIORAL AND MORAL
COMPONENTS OF SOCIAL INTELLIGENCE IN YOUNG CHILDREN

CZU: 159.922.7.07:37.035

DOI: 10.46728/pspj.2023.v42.i1.p10-18

Svetlana RUSNACdoctor în psihologie, conf. univ., Universitatea Liberă Internațională din Moldova
<https://orcid.org/0000-0001-8846-0201>**Aliona GUȚUL**doctorandă, Universitatea Liberă Internațională din Moldova
<https://orcid.org/0009-0007-8864-6795>**Rezumat**

Acest articol prezintă utilizarea Inventarului performanțelor cognitive și comportamentale ale inteligenței sociale la școlari mici (IPCCIS-ȘM). Eșantionul de cercetare este alcătuit din 60 de elevi de vârstă școlară mică din clasele II, III și IV ale unui liceu din Chișinău. Am studiat componentele inteligenței sociale: cognitivă, comportamentală, morală. Aceste componente sunt esențiale pentru dezvoltarea relațiilor interpersonale și a integrării sociale a copiilor, dezvoltarea conștiinței morale și a comportamentului etic în raporturile cu lumea din jur. Articolul prezintă rezultatele medii pentru copiii din clasele a II-a – a IV-a, compararea lor statistică în scop de a verifica dinamica celor trei componente ale inteligenței sociale măsurate.

Cuvinte-cheie: școlar mic, inteligența socială, componenta cognitivă, comportamentală și morală, integrarea socială, reușita școlară.

Abstract

This article presents the use of the Cognitive and Behavioral Performance Inventory of Social Intelligence in Young School Children (IPCCIS-ȘM). The research sample included 60 primary school students of young school age from 2nd, 3rd and 4th grades of an educational institution in Chisinau. We studied the components of social intelligence: cognitive, behavioral, and moral. These components are essential for the development of interpersonal relationships and social integration of children, the development of moral consciousness, and ethical behavior in relation with the surrounding world. The article presents the average results for children from the 2nd to 4th grades, and their statistical comparison in order to verify the dynamics of the three components of social intelligence measured.

Keywords: small schoolchildren, social intelligence, cognitive, behavioral and moral component, social integration, school success.

Introducere. Componenta cognitivă și morală a inteligenței sociale la școlarul mic poate fi descrisă prin capacitatea copilului de a percepe și de a înțelege emoțiile altor persoane, de a comunica eficient, de a rezolva probleme sociale și de a lua decizii morale.

Unul dintre cercetătorii importanți în acest domeniu este Daniel Goleman, care a dezvoltat teoria inteligenței emoționale și a identificat cinci componente ale inteligenței sociale: conștientizarea emoțională, controlul emoțional, motivația emoțională, empatia și abilitățile sociale [6].

Howard Gardner a identificat, de asemenea, inteligența interpersonală ca una dintre cele opt tipuri de inteligențe multiple [5]. Această inteligență se referă la abilitatea de a înțelege și de a interacționa cu alte persoane, de a fi empatic și de a rezolva probleme sociale.

Pe de altă parte, Lawrence Kohlberg a dezvoltat teoria dezvoltării morale și a identificat șase etape ale dezvoltării morale, împărțite în trei niveluri: nivelul preconvențional, nivelul convențional și nivelul postconvențional [8].

Robert Selman a dezvoltat teoria perspectivelor sociale și a identificat patru etape ale dezvoltării perspectivei sociale: perspectiva egocentrică, perspectiva subiectivă, perspectiva reciprocității și perspectiva de perspectivă generalizată [13]. Aceste etape reflectă modul în care copiii înțeleg și interpretează emoțiile și intențiile altor persoane în funcție de perspectiva lor proprie și de perspectiva altor persoane.

Carol Dweck a dezvoltat teoria mentalității de creștere și a arătat că modul în care copiii își văd abilitățile și talentul poate influența modul în care învață și se dezvoltă social. Copiii care au o mentalitate de creștere cred că abilitățile și talentul lor pot fi dezvoltate prin efort și încercare, în timp ce copiii cu o mentalitate fixă cred că abilitățile și talentul sunt caracteristici

intrinseci și neschimbabile [4].

Martin Seligman a dezvoltat teoria psihologiei pozitive și a susținut că dezvoltarea socială și morală a copiilor poate fi îmbunătățită prin concentrarea pe dezvoltarea emoțiilor pozitive și a abilităților de reziliență. Copiii care dezvoltă aceste abilități sunt capabili să facă față situațiilor sociale dificile și să se adapteze la schimbările din mediul lor social [12].

În general, cercetătorii care au contribuit la dezvoltarea înțelegerii inteligenței sociale la școlari au evidențiat importanța dezvoltării abilităților cognitive și morale pentru o integrare socială pozitivă și o dezvoltare armonioasă a copiilor.

Metodologie și metode de cercetare.

Lotul evaluat în cadrul cercetării prezentat în acest articol este alcătuit din 60 de elevi de vârstă școlară mică din clasele II, III și IV ale unui liceu din Chișinău.

Pentru măsurarea și cuantificarea variabilelor psihologice investigate, a fost utilizat *Inventarul performanțelor cognitive și comportamentale ale inteligenței sociale la școlari mici (IPCCIS-ȘM)*, construit și validat în scopul măsurării inteligenței sociale la copii [7, 1]. Inventarul este conceput pentru a măsura componenta *cognitivă și morală* a inteligenței sociale la școlari mici. Îndeplinirea cu succes a sarcinilor necesită abilitatea de a decodifica informațiile sociale și de a înțelege și interpreta în mod adecvat cunoștințe despre normele care ghidează comportamentul social.

Rezultatele cercetării și verificarea ipotezei experimentale.

Prezentăm datele căpătate în cadrul cercetării efectuate prin aplicarea instrumentului de psihodiagnostic IPCCIS-ȘM și calculelor cu utilizarea testelor statistice – de comparare multiplă Bonferroni în vederea verificării ipotezei experimentale: componentele cognitivă, comporta-

lă și morală ale inteligenței sociale în copilăria mijlocie se dezvoltă pe parcursul învățării școlare. Pentru verificarea acestei ipoteze am calculat scorurile medii totale și pe clase de elevi. Am efectuat calcule comparative pentru elevii din diferite clase.

Componenta cognitivă a inteligenței sociale, prezintă abilitatea de a-i înțelege pe ceilalți. Găsim în cadrul cercetării experimentale o dezvoltare aproape similară a componentei cognitive la copiii de 8 ani (clasa II) și 10-11 ani (clasele III-IV) (Fig. 1).

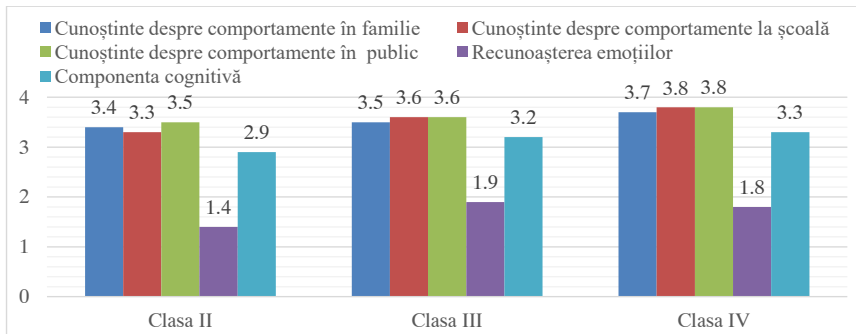

Fig. 1. Valori medii comparate ale componentei cognitive a inteligenței sociale

Prin compararea scorurilor identificăm diferențe semnificative la câțiva din parametrii componentei cognitive a inteligenței sociale (Tabelul 1), dar și abilități care rămân practic neschimbate pe parcursul învățării în școala primară.

Mediile arată că se modifică într-o oarecare măsură cunoștințele privind regulile de comportament în familie de la clasă la clasă. Au fost identificate medii destul de înalte, fapt care ilustrează că în cazul acestui lot de cercetare copiii au fost educați și cunosc în măsură suficientă normele de comunicare și comportament intrafamilial.

Mai mulți cercetători, adepți ai teoriei învățării sociale [1], subliniază importanța influențelor mediului asupra dezvoltării sociale a elevilor mici, menționând că în această etapă de vârstă copiii învață noi comportamente prin observarea altor persoane, inclusiv părinți, profesori și colegi, și în acest fel își dezvoltă noi abilități, capătă informații utile pentru întreaga viață. O caracteristică a învățării sociale este desfășurarea spontană în baza urmării unor modele de persoană și compor-

tamente care au rol de bază, importanță prezentând părinții, profesorii școlari, prietenii și colegii.

Teoria socio-culturală a lui Lev Vygotsky [14], care aparține teoriilor timpurii ale constructivismului social, indică la faptul că pentru dezvoltarea mai multor funcții cognitive este important mediul social în care copilul dobândește experiențe. Vygotsky subliniază importanța proceselor cognitive pentru comportamentul social și interacțiunile sociale în care copilul învață noi abilități sociale și cognitive prin relațiile cu adulții și copiii mai mari. Modelele timpurii de comportament social, dobândite în familie, influențează calitatea viitoare a relațiilor cu ceilalți oameni [11].

Recunoscând importanța familiei în dezvoltarea inteligenței sociale a copilului, menționăm că în cadrul studiului expus în această publicație se atestă că, deși competențele de comunicare și relaționare intrafamiliale sunt dezvoltate și chiar continuă să se perfecționeze, compararea statistică nu a identificat diferențe semnificative pentru nivelul acestora la elevii din clasele a II-a, a III-a și a IV-a.

Tabelul 1.
Compararea statistică a scorurilor pentru componenta cognitivă a inteligenței sociale – clasele II-IV

Multiple Comparisons							
Dependent Variable	(I) Clasa	(J) Clasa	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Cunoștințe despre comportamente în familie	2.00	3.00	-.10000	.14739	1.000	-.4636	.2636
		4.00	-.30500	.14739	.129	-.6686	.0586
	3.00	2.00	.10000	.14739	1.000	-.2636	.4636
		4.00	-.20500	.14739	.509	-.5686	.1586
	4.00	2.00	.30500	.14739	.129	-.0586	.6686
		3.00	.20500	.14739	.509	-.1586	.5686
Cunoștințe despre comportamente la școală	2.00	3.00	-.26000*	.10667	.050	-.5231	.0031
		4.00	-.43500*	.10667	.000	-.6981	-.1719
	3.00	2.00	.26000*	.10667	.050	-.0031	.5231
		4.00	-.42500*	.17592	.039	-.0139	.8539
	4.00	2.00	.43500*	.10667	.000	.1719	.6981
		3.00	-.42500*	.17592	.039	-.8539	.0139
Cunoștințe despre comportamente în public	2.00	3.00	-.08500	.17336	1.000	-.5126	.3426
		4.00	-.33500	.17336	.175	-.7626	.0926
	3.00	2.00	.08500	.17336	1.000	-.3426	.5126
		4.00	-.25000	.17336	.464	-.6776	.1776
	4.00	2.00	.33500	.17336	.175	-.0926	.7626
		3.00	.25000	.17336	.464	-.1776	.6776
Recunoașterea emoțiilor	2.00	3.00	-.42000	.17592	.041	-.8539	.0139
		4.00	-.38000	.17592	.055	-.8139	.0539
	3.00	2.00	.42000	.17592	.041	-.0139	.8539
		4.00	.04000	.17592	1.000	-.3939	.4739
	4.00	2.00	.38000	.17592	.055	-.0539	.8139
		3.00	-.04000	.17592	1.000	-.4739	.3939
Componenta cognitivă	2.00	3.00	-.35500*	.10371	.026	-.4908	.0208
		4.00	-.37500*	.10371	.002	-.6308	-.1192
	3.00	2.00	.35500*	.10371	.026	-.0208	.4908
		4.00	-.14000	.10371	.547	-.3958	.1158
	4.00	2.00	.37500*	.10371	.002	.1192	.6308
		3.00	.14000	.10371	.547	-.1158	.3958

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Dinamica cunoștințelor despre comportamentele la școală este mai evidentă. Și în acest caz s-au înregistrat scoruri mai înalte decât media. Însă compararea statistică a identificat diferențe semnificative dintre nivelul acestor cunoștințe la elevii din clasa a II-a și a III-a ($p=0,05$), a II-a și a IV ($p<0,001$), a II-a și a IV-a ($p<0,05$).

Cum se menționează în teoria lui Vygotsky [14], școala prezintă un context de transmisie a cunoștințelor sociale, elevii

jucând un rol principal în prezentarea de modele, iar profesorul – în transmiterea de informații. Vygotsky subliniază că persoana nu își poate menține pe deplin potențialul social fără ajutorul altora din mediul său, iar relațiile între semeni constituie contextul de facilitare a învățării prin experiențe mediate de alții. Prin urmare, se prezintă de o importanță foarte mare faptul că profesorul le oferă elevilor un mediu social stimulant în care aceștia vor

putea să realizeze un schimb de experiențe cu semenii lor și să se dezvolte social.

Nu au fost identificate diferențe statistic semnificative dintre nivelul de dezvoltare a cunoștințelor despre comportamente în public la elevii din cele trei clase comparate. Mediile ilustrează deținerea de cunoștințe suficiente, fapt care demonstrează corespondența dintre abilitățile necesare pentru vârsta dată și cele deținute.

Mediile pentru capacitatea de a recunoaște emoțiile sunt destul de joase. Desigur că acest parametru cognitiv al inteligenței sociale se dezvoltă mai încet decât altele.

Deși s-au efectuat multe cercetări științifice privind capacitatea de a recunoaște emoțiile, sunt foarte puține studii care să analizeze abilitățile de recunoaștere a emoțiilor la copiii cu vârsta cuprinsă între 6 și 10/11 de ani. De regulă, în aceste studii se folosesc instrumente care le cer copiilor să potrivească fețele cu numele emoțiilor, asemănătoare celui utilizat în cadrul cercetării prezentate în lucrarea de față. Altele prezintă imagini cu emoții complexe, combinând două expresii faciale diferite prin care se determină capacitatea copiilor de a judeca sunt acestea.

În una din cercetări, care a urmărit dezvoltarea abilităților de recunoaștere a emoțiilor faciale de-a lungul copilăriei și a adolescenței, au fost identificate următoarele particularități ale dinamicii acesteia la vârsta școlară mică. Dacă la intrarea în școlaritate (vârsta de 6-7 ani) copiii recunosc bine expresiile de fericire, tristețe și furie, doar către vârsta de 10-11 ani ei încep să identifice și alte emoții, îndeosebi cele de uimire și dezgust, dar mai au dificultăți în recunoașterea supărării și fricii [8].

Identificăm o diferență statistic semnificativă între capacitatea de a recunoaște emoțiile a copiilor din clasele a II-a și a III-a ($p < 0,05$). Firește, această capacitate este mai dezvoltată la copiii de 9-10 ani, decât la cei de 8 ani. Abilitatea de a

recunoaște cum s-ar putea simți cineva este foarte importantă în viață, deoarece permite persoanei să răspundă adecvat în situații sociale cu familia, prietenii, profesorii și chiar străinii, aceasta urmând să se dezvolte atât prin învățare, cât și prin modelare în cursul experiențelor sociale.

Scorurile generale pentru componenta cognitivă a inteligenței sociale se situează în palierul mediu, fiind mai joase la elevii din clasa a II-a. Scorurile mai joase pentru copiii de 8 ani, pot fi explicate prin vârsta mai mică. Se înregistrează o diferență semnificativă de cele căpătate de elevii din clasele a III-a ($p < 0,03$) și a IV-a ($p < 0,01$). De fapt, dezvoltarea componentei cognitive a inteligenței sociale la elevii din clasele a III-a și a IV-a este apropiat, deoarece aceștia se află în aceeași situație de dezvoltare cognitivă. Totuși, există unele diferențe, deși nesemnificative, între aceste două grupe de vârstă.

În clasa a III-a, copiii se află în stadiul de operare a gândirii concrete conform teoriei lui Piaget [9]. Acest lucru înseamnă că ei încep să gândească logic și să ia în considerare mai multe perspective înainte de a ajunge la o concluzie. Copiii din clasa a III-a încep să se angajeze în mai multe activități sociale și să ia în considerare mai multe reguli sociale. Ei încep, de asemenea, să înțeleagă și să folosească mai multe forme de comunicare, să fie capabili să identifice mai multe emoții și să le exprime într-un mod adecvat.

În clasa a IV-a, copiii sunt capabili să gândească mai abstract și să ia în considerare perspective și idei mai complexe. Ei încep să aibă o mai mare înțelegere a relațiilor și a rolurilor sociale. Copiii din clasa a IV-a sunt, de asemenea, capabili să dezvolte și să utilizeze strategii mai avansate de rezolvare a conflictelor, precum și să își exprime mai bine propriile emoții.

În Inventarul utilizat în cadrul acestei cercetări, pe lângă componenta comportamentală a fost introdusă o componentă

suplimentară – cea morală care, deși e de origine *cognitiv-comportamentală*, semnifică abilitățile de a adopta decizii etice și corecte din punct de vedere al criteri-

ilor normativ-valorice ale societății. Prezentăm rezultatele înregistrate de subiecții din cele trei clase la componentele comportamentală și morală (Fig. 2).

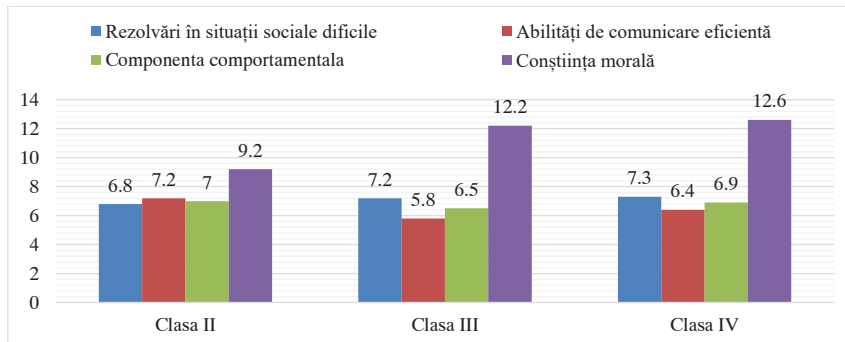

Fig. 2. Valori medii comparate ale componentelor comportamentală și morală ale inteligenței sociale

Valorile însumate pentru componenta comportamentală a inteligenței sociale indică la performanță medie. Și dacă sporște de la clasă la clasă capacitatea de a găsi rezolvări în situațiile dificile, apoi abilitățile de comunicare eficientă sunt în descreștere. Unica explicație pentru această diminuare o găsim în evenimentele

pe care le-au parcurs copiii: elevii din clasele a III-a-a IV-a au avut o perioadă lungă de învățământ online în pandemia COVID-19. Cât privește conștiința morală, aceasta se dezvoltă în conformitate cu vârsta.

Am recurs și în acest caz la compararea statistică (Tabelul 2).

Tabelul 2. Compararea statistică a scorurilor pentru componentele comportamentală și morală ale inteligenței sociale – clasele II-IV

Multiple Comparisons							
Bonferroni							
Dependent Variable	(I) Clasa	(J) Clasa	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Rezolvări în situații sociale dificile	2.00	3.00	-.41500	.17717	.068	-.8520	.0220
		4.00	-.47500*	.17717	.029	-.9120	-.0380
	3.00	2.00	.41500	.17717	.068	-.0220	.8520
		4.00	-.06000	.17717	1.000	-.4970	.3770
	4.00	2.00	.47500*	.17717	.029	.0380	.9120
		3.00	.06000	.17717	1.000	-.3770	.4970
Abilitati de comunicare eficienta	2.00	3.00	1.31000*	.50549	.036	.0631	2.5569
		4.00	.79000	.50549	.371	-.4569	2.0369
	3.00	2.00	-1.31000*	.50549	.036	-2.5569	-.0631
		4.00	-.52000	.50549	.924	-1.7669	.7269
	4.00	2.00	-.79000	.50549	.371	-2.0369	.4569
		3.00	.52000	.50549	.924	-.7269	1.7669

Componenta comportamentala	2.00	3.00	.43500	.29707	.446	-.2978	1.1678
		4.00	.15500	.29707	1.000	-.5778	.8878
	3.00	2.00	-.43500	.29707	.446	-1.1678	.2978
		4.00	-.28000	.29707	1.000	-1.0128	.4528
	4.00	2.00	-.15500	.29707	1.000	-.8878	.5778
		3.00	.28000	.29707	1.000	-.4528	1.0128
Conștiința morală	2.00	3.00	-3.01000*	.97443	.009	-5.4136	-.6064
		4.00	-3.38000*	.97443	.003	-5.7836	-.9764
	3.00	2.00	3.01000*	.97443	.009	.6064	5.4136
		4.00	-.37000	.97443	1.000	-2.7736	2.0336
	4.00	2.00	3.38000*	.97443	.003	.9764	5.7836
		3.00	.37000	.97443	1.000	-2.0336	2.7736

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Calcululele statistice indică la diferențe semnificative dintre dezvoltarea capacității de a găsi rezolvări în situații dificile: mai înaltă la elevii din clasa a IV-a comparativ cu cei din clasa a II-a ($p < 0,03$), abilitățile de comunicare eficientă: mai înaltă la elevii din clasa a II-a comparativ cu cei din clasa a III-a ($p < 0,05$), cunoștințele și capacitățile etico-morale: mai înalte la elevii din clasa a III-a ($p < 0,01$) și a IV-a ($p < 0,01$) comparativ cu cei din clasa a II-a, cum e ilustrat în Tabelul 2.

În perioada copilăriei mijlocii extrem de importantă este dezvoltarea socială, care reprezintă dezvoltarea legată de dezvoltarea capacității copilului de înțelegere a relațiilor sociale și de funcționare psihosocială adecvată în diverse situații. Chiar dacă în această perioadă de dezvoltare copiii petrec mai puțin timp cu familia, influența familiei nu este diminuată. Părinții reprezintă pentru copil un model pentru comportament și atitudini, îi oferă sentimentul de a fi protejat. Odată cu intrarea în școală are loc un salt important în dezvoltarea relațiilor sociale, deoarece copilul dintr-o situație simplă și cunoscută a familiei, în care a fost protejat și adesea privilegiat, trece într-o situație nouă, complicată și imprezvizibilă în care trebuie să se afirme în grupul de egali, să-și garanteze propria securitate în cadrul larg social. Principalele caracteristici ale dezvoltării

sociale în copilăria mijlocie sunt: formarea primelor prietenii, creșterea respectului de sine, diferențierea capacităților, efortul și fericirea în timpul succesului și eșecului, reglarea emoțiilor, înțelegerea conexiunii dintre reglementările morale și convențiile sociale. , apariția unor grupuri de egali, formarea sentimentului de încredere. Copilăria mijlocie este o perioadă de dezvoltare a interacțiunilor sociale intense în care se fac primele prietenii. Interacțiunea cu profesorul are și un rol proeminent în formarea relațiilor între semenii, deoarece interacțiunea cu alți adulți decât părinții în această perioadă dezvoltă sentimentul de siguranță. Acest sentiment se află și la baza capacității de a face prieteni, de a se integra eficient în mediul semenilor. Prin sentimentul de siguranță și capacitate de rezolvare a situațiilor sociale mai complicate prietenii cu semenii devin mai stabile și se bazează pe sprijin reciproc, grijă, loialitate, dăruire și primire reciprocă.

Dezvoltarea morală poate fi examinată ca un proces de evoluție a reglării comportamentului pe baza unui sistem interiorizat de norme. În aspect cognitiv aceasta prezintă cunoașterea normelor și consecințelor încălcării lor, în aspect emoțional - orientarea asupra sentimentelor generate de cunoaștere, de capacitățile de judecată rațională și inteligență. În copilăria mijlocie se dezvoltă cunoașterea și

interiorizarea normelor, acestea formând și consolidând o ierarhie conformă sau nu exigențelor sociale. Dacă la începutul copilăriei mijlocii norme convenționale sunt mai importante, până la sfârșitul acesteia devin mai importante normele morale, care încep să se afirme în calitate de standarde comportamentale. Totuși, comportamentul conform normelor în copilăria mijlocie este încă de foarte multe ori determinat de normele convenționale, păstrându-și dependența de prescrierile adulților - părinți și profesori. Părinții și profesorii își doresc afirmarea normelor morale în calitate de standarde de comportament al copilului, dar pentru cel din urmă conținutul acestor norme este încă incert. Acest lucru duce la creșterea decalajului dintre comportamentul verbal moral și comportamentul moral real: fapt ilustrat și de rezultatele cercetării, care au indicat la coeficienți înalți în dezvoltarea componentei morale a inteligenței sociale.

Din cele analizate mai sus putem concluziona următoarele: capacitatea de a găsi rezolvări în situații dificile și comportamentele etico-morale sunt două aspecte diferite ale dezvoltării copiilor din școala primară. Capacitatea de a găsi soluții în situații dificile este strâns legată de dezvoltarea cognitivă a copiilor. Copiii învață să rezolve problemele în moduri diferite pe măsură ce se dezvoltă cognitiv. De exemplu, copiii mai mici se concentrează mai mult pe soluțiile fizice și concrete la probleme, în timp ce copiii mai mari sunt capabili să gândească mai abstract și să ia în considerare mai multe perspective. Dezvoltarea capacității de a găsi soluții în situații dificile este, de asemenea, influențată de experiența copiilor în rezolvarea de probleme similare și de abilitățile lor de dezlegare a situațiilor complexe.

Pe de altă parte, capacitățile etico-morale se referă la dezvoltarea socială a copiilor. Acestea includ capacitatea de a recu-

noaște și a înțelege principiile etico-morale și de a le aplica în comportamentul lor. Capacitatea etico-morală se dezvoltă într-un proces treptat și continuu, pe măsură ce copiii își dezvoltă abilitățile de a înțelege și de a o aplica în diferite situații sociale și personale.

Deși dezvoltarea capacității de a găsi soluții în situații dificile și dezvoltarea etico-morală sunt aspecte diferite ale dezvoltării copiilor din școala primară, acestea pot fi interconectate în anumite situații. De exemplu, într-o situație dificilă care implică un conflict moral, copiii vor trebui să folosească abilitățile lor de rezolvare a problemelor și abilitățile lor etico-morale pentru a ajunge la o soluție adecvată. În general, abilitățile cognitive și morale ale copiilor se dezvoltă în paralel și sunt strâns legate una de cealaltă, deoarece dezvoltarea morală și socială este un proces cognitiv complex.

Concluzii

La școală se încurajează procesul de socializare al copilului, se stimulează dorința de a face parte dintr-un grup, de a stabili relații cu colegii și cu adulții. Prin comunicarea și interacțiunea cu ceilalți, școlarul descoperă importanța valorilor precum onestitatea, sinceritatea, curajul, modestia și mândria. Acest proces de socializare îi permite copilului să se integreze mai ușor în viața socială și să-și dezvolte personalitatea.

În cadrul grupului școlar, sistemul de interacțiune și atmosfera socio-afectivă joacă un rol crucial în integrarea elevilor mici. În acest microcosmos, se formează trăsături ale personalității precum demnitatea personală, onestitatea, simțul adevărului și al dreptății. Prin cooperare, ajutor reciproc și competiție, comportamentul interpersonal al copiilor influențează personalitatea lor și activitatea școlară. De aceea este important să cunoaștem situația

reală a nivelului de dezvoltare a inteligenței sociale, astfel încât să putem găsi metode practice pentru a orienta evoluția și a corecta eventuale abateri de la modelul de funcționare optimă. Dezvoltarea copiilor de vârstă școlară mică este influențată nu doar de procesul de învățare, dar și de calitatea relațiilor sociale cu profesorii și semenii din grupul școlar. În acest fel, se dezvoltă atât emoțiile și sentimentele inte-

lectuale, cât și emoțiile morale și estetice. Învățarea organizată și rațională oferă copilului perspectiva reușitei, devine atractivă și plăcută, contribuind astfel la atașamentul față de munca intelectuală și față de școală. Conținuturile de învățare încep să fie percepute ca fiind interesante prin ele însele. Apare curiozitatea intelectuală și dorința de a afla și de a cunoaște cât mai mult.

BIBLIOGRAFIE

1. RUSNAC, S., GUȚUL, A. Design-ul metodei de cercetare a inteligenței sociale la copiii de vârstă școlară mică. In: *Asistența psihologică la etapa contemporană: realități și perspective: Materialele Conferinței Științifice Internaționale, Ediția a 2-a, 22 octombrie 2021*. Coordonator: Silvia Briceag. Bălți, 2021, p. 38-44. ISBN: 978-9975-50-269-6
2. BANDURA, A. *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press, 1978. 256 p. ISBN: 978-0138167448
3. DOISE, W., MUGNY, G. Social Interaction and the Development of Cognitive Operations. In: *European Journal of Social Psychology*, 1975, nr. 5(3), pp. 367-383. ISSN: 0046-2772
4. DWECK, C. S. *Mindset: The new psychology of success*. New York: Ballantine Books, 2007. 320 p. ISBN: 978-0345472328
5. GARDNER, H. *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books, 2011. 528 p. ISBN: 978-0465024339
6. GOLEMAN, D. *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. New York: Random House Publishing Group, 2005. 352 p. ISBN: 978-0553383713
7. GUȚUL, A. Development of social intelligence in young school children: concept and measurement. In: *EcoSoEn*. 2020, nr. 3-4, pp. 247-251. ISSN: 2587-344X
8. KOHLBERG, L. Stage and Sequence: The Cognitive Developmental Approach to Socialization. In: D. Goslin (Ed.). *Handbook of Socialization Theory and Research*. Chicago, IL: Rand McNally, 1969, pp. 347-480. ISBN: 978-0528686801
9. LAWRENCE, K., CAMPBELL, R., SKUSE, D. Age, gender, and puberty influence the development of facial emotion recognition. In: *Frontiers in Psychology*, 2015, nr. 6. ISSN: 1664-1078 <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2015.00761/full>
10. PIAGET, J. *The Psychology of Intelligence*. London: Routledge, 2001. 202 p. ISBN: 978-0415254014
11. SCHAFFER, H. R. *Social development*. Oxford: Blackwell Publishers Inc, 2000. 464 p. ISBN: 978-0631185741
12. SELIGMAN, M. E. P., CSIK-SZENTMIHALYI, M. Positive psychology: An introduction. In: *American Psychologist*, 2000, 55(1), pp. 5-4. ISSN: 0003-066X
13. SELMAN, R. L. *The growth of interpersonal understanding: Developmental and clinical analyses*. Cambridge: Academic Press, 1980. 343 p. ISBN: 978-0126364507
14. VYGOTSKY, L. S. *Mind and society: The development of higher mental processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. 159 p. ISBN: 978-0674576292

Primit la redacție 22.04.2023